

Sygn. akt: I C 1253/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 marca 2017 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Agnieszka Wieczorek

Protokolant: p.o. stażysty Agnieszka Maderak

po rozpoznaniu w dniu 22 marca 2017 r. w Poznaniu sprawy z powództwa

Funduszu G. (...)w W.

przeciwko

M. F. (1)

o uznanie czynności za bezskuteczną

1. Uznaje za bezskuteczną wobec powoda Funduszu G. (...)w W. umowy darowizny udziału wynoszącego 1/2 w prawie własności lokalu mieszkalnego nr (...), stanowiącego odrębną nieruchomość położonego w budynku nr (...), przy ulicy (...) w G., z zastrzeżeniem służebności mieszkania na rzecz darczyńcy, składającego się z trzech pokoi, kuchni, łazienki i przedpokoju o powierzchni (...)metra kwadratowego, dla którego Sąd Rejonowy G. (...)w G. prowadzi księgę wieczystą nr (...), zawartej w dniu 15 września 2011 roku pomiędzy dłużnikiem M. F. (2) a pozwaną M. F. (1);
2. Uznaje za bezskuteczną wobec powoda Funduszu G. (...)w W. umowy darowizny udziału wynoszącego 3/4 w prawie użytkowania wieczystego gruntu i 3/4 udziału w prawie własności położonego na tym gruncie budynku w postaci garażu, dla którego to gruntu oddanego w użytkowanie wieczyste Sąd Rejonowy G. (...)w G. prowadzi księgę wieczystą nr (...), zawartej w dniu 02 listopada 2011 roku pomiędzy dłużnikiem M. F. (2) a pozwaną M. F. (1);
3. Nie obciąża pozwanej kosztami postępowania.

SSO Agnieszka Wieczorek

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym w dniu 24 sierpnia 2016 r. przeciwko pozwanej M. F. (1) powód Fundusz G. (...) w W. domagał się:

- a) uznania za bezskuteczną wobec powoda umowy darowizny udziału wynoszącego 1/2 w prawie własności lokalu mieszkalnego nr (...), stanowiącego odrębną nieruchomość, położonego na czwartej kondygnacji w budynku nr (...), przy ul. (...) w G., z zastrzeżeniem służebności mieszkania na rzecz darczyńcy, składającego się z trzech pokoi, kuchni, łazienki i przedpokoju o powierzchni użytkowej (...)m⁽²⁾, dla którego Sąd Rejonowy G. (...) III Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW nr (...), zawartej w dniu 15 września 2011 r. pomiędzy dłużnikiem M. F. (2) a pozwaną M. F. (1), z pokrzywdzeniem powoda,
- b) uznania za bezskuteczną wobec powoda, umowy darowizny udziału wynoszącego 3/4 w prawie użytkowania wieczystego gruntu i 3/4 udziału w prawie własności położonego na tym gruncie budynku, stanowiącego odrębną

nieruchomość, w postaci garażu, dla którego to gruntu oddanego w użytkowanie wieczyste Sąd Rejonowy G. (...)w G. III Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW nr (...), zawartej w dniu 2 listopada 2011 r. pomiędzy dłużnikiem M. F. (2) a pozwaną M. F. (1) z pokrzywdzeniem powoda.

Powód wniósł także o zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

W uzasadnieniu powód podał, że posiada wobec dłużnika M. F. (2) niezaspokojoną wierzytelność, która obecnie opiewa na kwotę 116.044,15 zł należności głównej oraz 56.585,31 zł odsetek ustawowych za opóźnienie (stan na 31 lipca 2016 r.) wskazując orzeczenia sądów z których ta wierzytelność wynika. Dalej powód wyjaśnił, że wobec braku podstaw do uwzględnienia wniosku dłużnika M. F. (2) o rozłożenie należności na raty, powód wszczął i prowadził przeciwko niemu egzekucję. Na chwilę obecną jedynym skutecznym sposobem egzekucji jest zajęcie emerytury dłużnika (z tego tytułu na konto powoda wpływa miesięcznie kwota około 700 zł). Dotychczas tytułem spłaty zadłużenia na konto powoda wpłynęła kwota 61.549,42 zł (stan na 31 lipca 2016 r.). Powód wskazał, że w efekcie dokonanych przez dłużnika czynności prawnych postępowanie egzekucyjne stało się niezmiernie powolne a jego skuteczność niewspółmierna do skali zadłużenia. Wyjaśnił, że pomimo posiadania nieuregulowanych zobowiązań w dniu 15 września 2011 r. oraz 2 listopada 2011 r. dłużnik zdecydował się przenieść własność swoich udziałów w lokalu mieszkalnym, ustanawiając przy tym służebność mieszkania na swoją rzecz, stanowiących odrębną nieruchomość dla której Sąd Rejonowy G. (...)w G. prowadzi księgę wieczystą KW (...) oraz w prawie użytkowania wieczystego gruntu i udziału w prawie własności położonego na tym gruncie garażu, stanowiącego odrębną nieruchomość, dla którego Sąd Rejonowy G. (...)w G. prowadzi księgę wieczystą KW (...), na córkę – pozwaną M. F. (1). Zdaniem powoda te czynności dłużnika zostały dokonane z pokrzywdzeniem powoda i w efekcie dłużnik M. F. (2) stał się niewypłacalny w wyższym stopniu niż był przed dokonaniem tej czynności. Umowy darowizny zostały zawarte z córką dłużnika pozwaną M. F. (1), która wspólnie z dłużnikiem prowadzi gospodarstwo domowe i zamieszkuje z dłużnikiem w lokalu mieszkalnym stanowiącym przedmiot jednej z umów, co uzasadnia domniemanie z art. 527 § 2 k.c.

Zdaniem powoda w sprawie istnieją przesłanki do konstruowania przez powoda żądania pozwu na podstawie art. 527 k.c. albowiem wskutek czynności prawnych dłużnika M. F. (2) (umowy darowizny z córką), osoba trzecia (córka) uzyskała korzyść majątkową (1/2 udziału w prawie własności lokalu stanowiącego odrębną nieruchomość i 3/4 udziału w sprawie użytkowania wieczystego nieruchomości i taki sam udział w prawie własności garażu stanowiącego odrębną nieruchomość). Każdy z wierzycieli (także przyszłych) może żądać uznania tych czynności za bezskuteczne wobec niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela (stał się wskutek tych czynności niewypłacalny w wyższym stopniu niż był przed dokonaniem tych czynności, a z uwagi na fakt, że pozwana jest osobą bliską, domniemywa się, że wiedziała o pokrzywdzeniu wierzyciela, czego nawet z uwagi na to, że były to czynności pod tytułem darmym nie musiała wiedzieć (k. 2 – 7).

W odpowiedzi na pozew z dnia 22 listopada 2016 r. pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów procesu według norm przepisanych, podnosząc zarzut wygaśnięcia uprawnienia powoda do dochodzenia bezskuteczności z powodu upływu 5 lat od dat dokonania czynności, których ubezskutecznienia powód się domaga. W uzasadnieniu pozwana podniosła ponadto, że powód nie wykazał, iż zaskarżona czynność została dokonana z pokrzywdzeniem wierzyciela. Egzekucja wobec M. F. (2) jest w pełni skuteczna, bowiem co miesiąc dokonywane są potrącenia z jego emerytury, a nadto, iż dłużnik nieregularnie sam dokonuje wpłat gotówkowych komornikowi. Pozwana wskazała, że powód nietrafnie wywodzi, iż w efekcie dokonania zaskarżonych czynności postępowanie egzekucyjne stało się niezmiernie powolne, a jego skuteczność niewspółmierna do skali zadłużenia, ponieważ dłużnik wpłacił już ponad połowę należności głównej wynoszącej zgodnie z tytuł wykonawczym kwotę 123.344,15 zł. Zdaniem pozwanej ze względu na regulacje dotyczące ochrony lokatorów zaskarżone czynności pozostają bez wpływu na zakres zaspokojenia powoda i tym samym nie ma miejsca pokrzywdzenie wierzyciela, a możliwość przeprowadzenia skutecznej egzekucji z ułamkowej części nieruchomości jest w sprawie nierealna, gdyż takie nieruchomości są w praktyce niezbywalne z uwagi na brak zainteresowanych ich nabyciem. Pozwana podniosła także, iż dokonanie zaskarżonych czynności nie było związane z zagrożeniem wszczęcia egzekucji z ułamkowych części nieruchomości, lecz miało na celu realizowanie przez pozwaną względem jej ojca M. F. (2) obowiązku alimentacyjnego.

Ponadto w niniejszej sprawie między zaskarżoną czynnością a niewypłacalnością dłużnika nie zachodzi związek przyczynowy. Dalej pozwana podniosła, że darowany jej lokal ze względu na stan techniczny był warty 100.000 zł oraz, że żądanie powoda stanowi nadużycie prawa i w myśl art. 5 k.c. nie może być uznane za wykonywanie prawa i korzystać z ochrony (k. 48 – 53).

W piśmie procesowym z dnia 22 grudnia 2016 r. powód podtrzymał wszystkie swoje dotychczasowe twierdzenia i wnioski oraz przytoczył argumenty dla odparcia stanowiska pozwanej zaprezentowanego w odpowiedzi na pozew (k. 60 – 65).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Ojciec pozwanej M. F. (2) jest dłużnikiem powoda.

Sąd Okręgowy w P. wyrokiem zaocznym z dnia 20 września 2010 r. wydanym w sprawie o sygnaturze akt (...) zasądził od M. F. (2) na rzecz powoda Funduszu G. (...) w W. kwotę 123.344,15 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 20 czerwca 2009 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 6.168 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. M. F. (2) wniósł sprzeciw od tego wyroku. Wyrokiem z dnia 13 stycznia 2011 r. Sąd Okręgowy w P. utrzymał wyrok z dnia 20 września 2010 r. w mocy, a kosztami sprzeciwu obciążył pozwanego w zakresie poniesionym przez pozwanego. Postanowieniem z dnia 8 lutego 2011 r. wyrok z dnia 13 stycznia 2011 r. został uzupełniony w ten sposób, że zasądzono od M. F. (2) na rzecz powoda kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. M. F. (2) złożył zażalenie na to postanowienie, które zostało przez Sąd Apelacyjny w P. oddalone, a od M. F. (2) na rzecz powoda zasądzono kwotę 300 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym. Postanowieniem z dnia 15 lipca 2011 r. powyższe orzeczenia zostały zaopatrzone w klauzulę wykonalności.

Powyższe zobowiązania M. F. (2) wobec powoda wynikają z tego, że powodowy Fundusz G. (...) zaspokoił roszczenia pracownicze byłych pracowników Przedsiębiorstwa (...) sp. z o.o. w likwidacji z/s w G., której to spółki (...) był prezesem zarządu.

dowód:

- wyrok zaoczny Sądu Okręgowego w P. z dnia 20 września 2010 r. wydany w sprawie o sygnaturze akt IX Gc (...), k. 8,
- wyrok Sądu Okręgowego w P. z dnia 13 stycznia 2011 r. wydany w sprawie o sygnaturze akt IX GC (...), k. 10,
- postanowienie Sądu Okręgowego w P. z dnia 8 lutego 2011 r. wydane w sprawie o sygnaturze akt IX Gc (...), k. 11,
- postanowienie Sądu Apelacyjnego w P. z dnia 26 maja 2011 r., wydane w sprawie o sygnaturze akt I Acz (...), k. 13,
- postanowienie Sądu Okręgowego w P. z dnia 15 lipca 2011 r. wydane w sprawie o sygnaturze akt IX GC (...), k. 9,
- zeznania świadka M. F. (2),
- zeznania pozwanej

M. F. (2) pismem z dnia 30 sierpnia 2011 r. zwrócił się do powoda – Funduszu G. (...) o rozłożenie spłaty zadłużenia na raty.

Powód wezwał M. F. (2) do uzupełnienia tego wniosku poprzez m.in. złożenie oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania.

M. F. (2) w oświadczeniu o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania złożonym w dniu 24 października 2011 r. w rubryce przeznaczonej do podania nieruchomości zbytych odpłatnie lub nieodpłatnie w ciągu ostatnich 5 lat nie podał by w ciągu ostatnich 5 lat zbył jakiegokolwiek nieruchomości.

Powód nie uwzględnił wniosku M. F. (2) o rozłożenie należności na raty i w kolejnych pismach z dnia 30 kwietnia 2012 r., 2 lipca 2012 r. i 30 września 2012 r. wskazywał, że negatywne stanowisko co do wniosku powoda wynika z dokonanych przez M. F. (2) rozporządzeń majątkowych, które ograniczyły możliwość dochodzenia przez Fundusz zwrotu zasądzonego roszczenia.

dowód:

- pismo M. F. (2) z dnia 30 sierpnia 2011 r., k. 72,
- pismo powoda z dnia 6 września 2011 r., k. 73,
- oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania złożone w dniu 24 października 2011 r., k. 22 -23,
- pisma powoda z dnia 30 kwietnia 2012 r., 2 lipca 2012 r. i 30 września 2012 r. wraz z potwierdzeniami odbioru, k. 15 – 21,
- zeznania świadka M. F. (2)

W międzyczasie po uprawomocnieniu się wymienionych na wstępie orzeczeń wobec M. F. (2), a przed wszczęciem egzekucji umową darowizny z dnia 15 września 2011 r. M. F. (2) przeniósł na pozwaną udział wynoszący 1/2 w prawie własności lokalu mieszkalnego nr (...), stanowiącego odrębną nieruchomość, położonego na czwartej kondygnacji w budynku nr (...), przy ul. (...) w G., z zastrzeżeniem służebności mieszkania na rzecz darczyńcy, składającego się z trzech pokoi, kuchni, łazienki i przedpokoju o powierzchni użytkowej(...)m2, dla którego Sąd Rejonowy G. (...) III Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW nr (...).

Następnie w dniu w dniu 19 września 2011 r. M. F. (2) oraz pozwana sporządzili przed odpowiednio żonie i matce M. F. (2) oraz pozwanej M. F. (1). M. F. (2) oraz pozwana byli jedynymi osobami uprawnionymi do dziedziczenia po B. F., gdyż nie pozostawiła ona testamentu. B. F. w chwili śmierci była współużytkownikiem wieczystym na zasadzie wspólności ustawowej nieruchomości stanowiącej własność Gminy M. G. położonej w G. przy ul. (...) oznaczonej jako działka nr (...), obręb ewidencyjny (...), o obszarze 0,020 ha oraz współwłaścicielem znajdującego się na tej nieruchomości garażu, stanowiącego odrębny przedmiot własności, dla którego to gruntu oddanego w użytkowanie wieczyste i budynku stanowiącego odrębną nieruchomość Sąd Rejonowy G. (...)w G. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...).

W dalszej kolejności umową darowizny z dnia 2 listopada 2011 r. M. F. (2) przeniósł na pozwaną udział wynoszący 3/4 w prawie użytkowania wieczystego gruntu i 3/4 udziału w prawie własności położonego na tym gruncie budynku, stanowiącego odrębną nieruchomość, w postaci garażu, dla którego to gruntu oddanego w użytkowanie wieczyste Sąd Rejonowy G. (...)w G. III Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW nr (...)

- **dowód:** okoliczność bezsporna , a nadto
- protokół dziedziczenia, k. 100 – 101
- wydruk księgi wieczystej nr (...), k. 113 – 118,
- wydruk księgi wieczystej nr (...), k. 119 – 127

W oparciu o posiadane tytuły wykonawcze, powód, wnioskiem z dnia 14 listopada 2012 r. zwrócił się do komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym G. (...)w G. P. K. o wszczęcie egzekucji należności wynikających z powyższych orzeczeń. W dniu 26 listopada 2012 r. komornik wszczął postępowanie egzekucyjne w stosunku do M. F. (2). W związku z tym na konto powoda (wierzyciela) miesięcznie wpływa kwota średnio 700 zł.

Łączna kwota wpłat z tytułu zadłużenia M. F. (2) od 1 września 2011 r. do 1 grudnia 2016 r. wyniosła 64.392,12 zł. Należność główna została zapłacona w kwocie 7.300 zł, a kwota 46.106,12 zł została zaliczona na spłatę odsetek. Spłacone zostały także koszty procesu: opłata od pozwu w wysokości 6.168 zł, koszty zastępstwa procesowego w kwotach 3.600 zł oraz 300 zł, koszty zastępstwa adwokackiego w egzekucji w wysokości 900,00 zł oraz opłata kancelaryjna w wysokości 18 zł.

dowód:

- akta sprawy egzekucyjnej prowadzonej przez komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym G. (...)w G. P. K., Km (...),
- wykaz dokonanych spłat w toku prowadzonego postępowania windykacyjnego wobec M. F. (2), k. 69 - 70

Licytacja należącego do M. F. (2) samochodu osobowego R. (...) rok prod. 1996 została zaplanowana na 20 września 2016 r. Komornik wartość szacunkową tego pojazdu ustalił na kwotę 2.200 zł, a cenę wywołania na kwotę 1.650 zł. Licytacja ta nie doszła do skutku z powodu braku kupujących.

dowód:

- obwieszczenie o licytacji ruchomości, k. 67,
- zawiadomienie wierzyciela o bezskuteczności licytacji, k. 68,
- akta sprawy egzekucyjnej prowadzonej przez komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym G. (...)w G. P. K., Km (...)

Pismem z dnia 28 kwietnia 2016 r., doręczonym w dniu 12 maja 2016 r. powód, powołując się na art. 533 k.c., wezwał pozwaną do dobrowolnej zapłaty kwoty 115.000 zł wyjaśniając jednocześnie genezę wierzytelności oraz okoliczności przemawiające za wezwaniem do zapłaty pozwanej.

dowód:

- wezwanie do zapłaty wraz z potwierdzeniem odbioru, k. 24 – 25

Na dzień 20 grudnia 2016 r. M. F. (2) posiadał zadłużenie wobec Funduszu G. (...) w wysokości 172.946,97 zł, w tym 116.044,15 zł z tytułu należności głównej oraz 56.902,82 zł z tytułu odsetek ustawowych za opóźnienie, naliczonych od należności głównej.

dowód:

- informacja o wysokości zadłużenia, k. 71

M. F. (2) otrzymuje obecnie świadczenie emerytalne w wysokości 2.800 zł netto, z tego około 800 zł jest potrącanie na zaspokojenie roszczeń powoda. W momencie wszczęcia egzekucji świadczenie emerytalne M. F. (2) wynosiło 2.500 zł netto.

dowód:

- zeznania świadka M. F. (2)

Pozwana M. F. (1) jest córką M. F. (2). Pozwana wiedziała o zobowiązaniach ojca wobec powoda, w tym wysokości tych zobowiązań oraz o postępowaniu egzekucyjnym i zdawała sobie sprawę z konieczności spłacenia tych należności przez ojca. Pozwana od 2001 r. jest na utrzymaniu ojca.

dowód:

- zeznania świadka M. F. (2),
- zeznania pozwanej

Powyższy stan faktyczny był w zasadzie bezsporny pomiędzy stronami i został ustalony w oparciu o wymienione dowody z dokumentów, których prawdziwość i moc dowodowa nie była kwestionowana przez żadną ze stron, a i Sąd nie znalazł podstaw, by czynić to z urzędu.

Na przymiot wiarygodności w przeważającej części zasługiwały również zeznania świadka M. F. (2) (ojca pozwanej) oraz samej pozwanej. Zeznania te w pełni korespondowały z okolicznościami wynikającymi ze zgromadzonych w sprawie dokumentów wobec czego Sąd nie miał podstaw by odmówić tym zeznaniom przymiotu wiarygodności.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo okazało się w całości zasadne.

Zgłoszone przez powoda roszczenia o uznanie czynności prawnej darowizn poczynionych przez dłużnika M. F. (2) na rzecz jego córki M. F. (1) za bezskuteczne w stosunku do powoda znajdują swoje uzasadnienie w treści art. 527 k.c.

Zgodnie z treścią art. 527 § 1 k.c. gdy wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Oparta na tym przepisie skarga pauliańska ma na celu ochronę wierzyciela przed krzywdzącym go działaniem dłużnika. Przyznaje ona wierzycielowi uprawnienie do zaskarżenia czynności dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli, czego konsekwencją może być uznanie tych czynności za bezskuteczne wobec skarżącego.

Zgodnie z art. 534 k.c. uznania czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli za bezskuteczną nie można żądać po upływie lat pięciu od daty tej czynności. W odpowiedzi na pozew pozwana podniosła zarzut wygaśnięcia uprawnienia powoda do dochodzenia bezskuteczności spornych czynności z powodu upływu 5 lat od dat dokonania czynności, których ubezskutecznienia powód się domaga. Zarzut ten jednak nie mógł zyskać aprobaty Sądu, gdyż czynności te zostały dokonane odpowiednio w dniach 15 września 2011 r. i 2 listopada 2011 r. a powód z powództwem, w którym domagał się uznania tych czynności za bezskuteczne wobec niego wystąpił w dniu 24 sierpnia 2016 r. (data wniesienia pozwu), a więc przed upływem 5 lat od dnia dokonania tych czynności.

Przesłankami skargi pauliańskiej są:

- 1) pokrzywdzenie wierzyciela, jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową,
- 2) działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli i
- 3) wiedza lub możliwość - przy zachowaniu należytej staranności - dowiedzenia się o tym przez osobę trzecią, na rzecz której przysporzenie majątkowe nastąpiło.

Co do zasady ciężar udowodnienia istnienia tych przesłanek spoczywa – zgodnie z ogólną regułą wyrażoną w art. 6 k.c. – na wierzycielu.

Jeśli chodzi o pierwszą z wyżej wymienionych przesłanek, to należy zauważyć, że art. 527 § 2 k.c. wskazuje, że czynność prawna jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. W orzecznictwie przyjmuje się, że istotą pokrzywdzenia wierzyciela jest powstanie w wyniku dokonania przez dłużnika czynności prawnej sytuacji, która

powoduje niemożność, ewentualnie utrudnienie lub też odwleczenie zaspokojenia wierzyciela (wyr. SN z 28.11.2001 r., IV CKN 525/00, Biul. SN 2002, Nr 5, s. 11; wyr. SN z 22.10.2004 r., II CK 128/04, Biul. SN 2005, Nr 2, s. 16). Pokrzywdzenie wierzyciela nie będzie miało natomiast miejsca, jeżeli pomimo dokonania określonej czynności prawnej przez dłużnika wierzyciel będzie mógł zaspokoić się z pozostałej części majątku dłużnika (orz. SA w Lublinie z 20.11.1996 r., I ACr 306/96, OSA w Lublinie 1997, Nr 2, poz. 9). Pokrzywdzenie wierzyciela jest bezpośrednią konsekwencją powstania lub też pogłębienia się stanu niewypłacalności dłużnika, a tym samym zwiększenia się ryzyka po stronie wierzyciela w zakresie prawdopodobieństwa uzyskania zaspokojenia. Pojęcie "niewypłacalności" w rozumieniu art. 527 § 2 k. c. oznacza ono sytuację, w której dłużnik nie ma możliwości terminowego wywiązywania się ze swoich zobowiązań finansowych (wyr. SA w Warszawie z 19.11.1997 r., I ACa 737/97, OSA w Warszawie 1998, Nr 4, poz. 36). Dla skuteczności skargi pauliańskiej nie jest bezwzględnie konieczne wszczynanie postępowania egzekucyjnego i wykazywanie jego nieskuteczności (wyr. SA w Warszawie z 6.12.1996 r., I ACr 853/96, OSA w Warszawie 1997, Nr 3, poz. 23). Skarga pauliańska nie ma charakteru wtórnego w stosunku do postępowania egzekucyjnego, ale – z zasady – go wyprzedza (wyr. SA w Krakowie z 17.7.2014 r., I ACa 566/14, Legalis). Przesłanką skargi pauliańskiej może być także pogłębienie istniejącego już stanu niewypłacalności dłużnika. Chodzi tutaj o każde powiększenie stanu niewypłacalności dłużnika powodujące obniżenie szans wierzyciela na zaspokojenie. Ponadto, jak stwierdził SN, dłużnik staje się niewypłacalny w wyższym stopniu także wówczas, gdy zaspokojenie można uzyskać, ale z dodatkowym znacznym nakładem kosztów, czasu i ryzyka (wyr. SN z 28.11.2001 r., IV CKN 525/00, Biul. SN 2002, Nr 5, s. 11).

Nie budziło wątpliwości w niniejszej sprawie, iż na skutek czynności prawnych dokonanych przez dłużnika powoda M. F. (2), tj. zawartych z pozwaną w dniach 15 września 2011 r. oraz 2 listopada 2011 r. umów darowizny pozwana uzyskała korzyść majątkową. Na skutek zawarcia tych umów do majątku pozwanej weszły udział wynoszący 1/2 w prawie własności lokalu mieszkalnego stanowiącego odrębną nieruchomość, położonego w budynku nr (...), przy ul. (...) w G., z zastrzeżeniem służebności mieszkania na rzecz darczyńcy, składającego się z trzech pokoi, kuchni, łazienki i przedpokoju o powierzchni użytkowej (...) m⁽²⁾, dla którego Sąd Rejonowy G. (...) III Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) oraz udział wynoszący 3/4 w prawie użytkowania wieczystego gruntu i 3/4 udziału w prawie własności położonego na tym gruncie budynku, stanowiącego odrębną nieruchomość, w postaci garażu, dla którego to gruntu oddanego w użytkowanie wieczyste Sąd Rejonowy G. (...)w G. III Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW nr (...).

W ocenie Sądu powód wykazał, iż umowy darowizny zawarte przez pozwaną i M. F. (2) w dniu 5 września 2011 r. oraz 2 listopada 2011 r. zostały dokonane z pokrzywdzeniem powoda będącego wierzycielem M. F. (2). Bezspornym było, że powodowy Fundusz G. (...) zaspokoił roszczenia pracownicze byłych pracowników Przedsiębiorstwa (...) sp. z o.o. w likwidacji z/s w G., której to spółki (...) był prezesem zarządu. Wobec niemożności wyegzekwowania tych należności od spółki (...) sp. z o.o. powód wszczął postępowanie przeciwko M. F. (2). Wyrokiem zaocznym z dnia 20 września 2010 r. wydanym w sprawie o sygnaturze akt IX Gc (...) (który uprawomocnił się w dniu 13 stycznia 2011 r. po oddaleniu sprzeciwu M. F. (2) od tego wyroku) Sąd Okręgowy w P. zasądził od pozwanego w tamtej sprawie M. F. (2) na rzecz powoda Funduszu G. (...) w W. kwotę 123.344,15 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 20 czerwca 2009 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 6.168 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Ponadto M. F. (2) został obciążony także innymi kosztami postępowania powstałymi w związku z tą sprawą. Sama należność główna, którą M. F. (2) powinien zwrócić powodowi opiewała zatem na sumę ponad 120.000,00 zł. Dłużnik działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, jeżeli ma rozeznanie co do tego, że w następstwie dokonanej przezeń czynności ucierpi materialny interes wierzyciela. Przedmiotowych czynności prawnych – umów darowizn z dnia 15 września 2011 r. oraz 2 listopada 2011 r., M. F. (2) dokonał w okresie między uprawomocnieniem się orzeczeń stwierdzających odpowiedzialność M. wobec powoda a przed wszczęciem przez powoda egzekucji przysługujących mu od M. F. (2) świadczeń. Zawierając przedmiotowe umowy darowizny M. F. (2) wyzbył się znacznych składników swojego majątku. Na skutek tego powód mógł dochodzić zaspokojenia swoich należności w zasadzie jedynie z przysługującego M. F. (2) świadczenia emerytalnego, które wówczas wynosiło 2.500 zł netto, a obecnie wynosi 2.800 zł netto. Na skutek egzekucji prowadzonej z tego prawa na poczet przysługującej powodowi wobec M. F. (2) wierzytelności miesięcznie egzekwowano kwotę około 700 zł. Mając na uwadze, że średnio na konto powoda wpływa kwota 700 zł, a na dzień 21 grudnia 2016 r. zaległość dłużnika wynosiła

ponad 170.000 zł, to egzekucja będzie trwać jeszcze ponad 20 lat, a dłużnik ma w tej chwili 77 lat. Zatem porównanie wysokości zobowiązań M. F. (2) wobec powoda z kwotą jaka mogła być egzekwowana ze świadczenia emerytalnego przysługującego M. F. (2) uprawnia do wniosku, że zawierając umowy darowizny z dnia 15 września 2011 r. oraz 2 listopada 2011 r. M. F. (2) spowodował obniżenie szans powoda na zaspokojenie. Niewątpliwie na skutek tych działań M. F. (2) znacznie zmniejszyło się prawdopodobieństwo uzyskania przez powoda zaspokojenia roszczeń jakie powód ma wobec niego. W niniejszej sprawie mamy zatem do czynienia z sytuacją kiedy pokrzywdzenie wierzyciela przejawia się w tym, że na skutek działań dłużnika zaspokojenie wierzyciela staje się utrudnione lub też zostaje odwleczone w czasie.

W ocenie Sądu w niniejszej sprawie spełniona jest także druga przesłanka skargi pauliańskiej, tj. działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Dla przyjęcia, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela nie jest konieczne wykazanie, iż dłużnik działał z zamiarem pokrzywdzenia wierzyciela. Świadomość pokrzywdzenia musi istnieć po stronie dłużnika w chwili dokonania czynności prawnej (wyr. SA w Warszawie z 19.11.1997 r., I ACa 737/97, OSA 1998, Nr 4, poz. 36). Na przyjęcie, że dłużnik M. F. (2) zawierając z pozwaną umowy darowizny z dnia 15 września 2011 r. oraz z dnia 2 listopada 2011 r. pozwala koincydencja czasowa między uprawomocnieniem się wyroku potwierdzającego zobowiązanie M. F. (2) wobec powoda, a momentem dokonania tych czynności. Zawierając przedmiotowe umowy darowizny M. F. (2) wiedział już jaka jest wysokość jego zobowiązania wobec powoda, miał świadomość, że uzyskiwany przez niego comiesięczny dochód ze świadczenia emerytalnego nie wystarczy na zaspokojenie tych zobowiązań i wobec tego mógł przewidywać, że w takiej sytuacji powód będzie dochodził zaspokojenia z prawa własności lokalu mieszkalnego czy też z prawa użytkowania wieczystego gruntu na którym posadowiony jest garaż. Za przyjęciem, iż M. F. (2) działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli przemawia także i to, że ubiegając się o rozłożenie na raty jego zobowiązania wobec powoda, M. F. (2) składając powodowi w dniu 24 października 2011 r. oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania zataił zarówno fakt posiadania nieruchomości w momencie składania tego oświadczenia, jak i fakt, że w ciągu ostatnich 5 lat dokonał zbycia praw przysługujących mu do nieruchomości. Niewątpliwie M. F. (2) chciał ukryć przed powodem fakt przysługiwania mu praw do nieruchomości, gdyż obawiał się, iż powód będzie dochodził zaspokojenia z tych praw.

Zarówno pozwana jak i M. F. (3) tłumaczyli, że sporne czynności zostały przez nich dokonane w związku z porządkowaniem spraw spadkowych po zmarłej matce i żonie. Znaczny upływ czasu między dokonaniem przedmiotowych czynności (2011 r.) a śmiercią B. F. pozwana i M. F. (2) wyjaśniali w tym, że dokonanie tych czynności dopiero w 2011 r. pozwoliłoby im skorzystać ze zwolnienia od podatku od spadków i darowizn. Jednakże w świetle przepisów ustawy z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków o darowizn, mimo dokonania spornych czynności w 2011 r. czy też sporządzenia przez pozwaną i jej ojca w dniu 19 września 2011 r. przed notariuszem protokołu poświadczenia dziedziczenia, pozwana i jej ojciec nie mogliby skorzystać ze zwolnienia od podatku od spadków i darowizn.

Zgodnie z ustawą z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn, podatkowi od spadków i darowizn, zwanemu dalej "podatkiem", podlega nabycie przez osoby fizyczne własności rzeczy znajdujących się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub praw majątkowych wykonywanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, m.in. tytułem dziedziczenia albo darowizny.

Na mocy ustawy z 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy o podatku od spadków i darowizn oraz ustawy o podatku od czynności cywilnoprawnych (Dz.U. Nr 222, poz. 1629) w 2006 r, z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2007 r., dodano do tej ustawy art. 4a określający warunki zwolnienia od podatku. Przepis ten wprowadził zasadę, iż zwolnieniu od podatku podlegało nabycie własności rzeczy lub praw majątkowych przez małżonka, zstępnych, wstępnych, pasierba, rodzeństwo, ojczyma i macochę, jeżeli, w przypadku nabycia w drodze dziedziczenia, zgłoszą nabycie własności rzeczy lub praw majątkowych właściwemu naczelnikowi urzędu skarbowego w terminie miesiąca od dnia uprawomocnienia się orzeczenia sądu stwierdzającego nabycie spadku. Termin miesięczny kolejnymi nowelizacjami został wydłużony do 6 miesięcy.

Do nabycia własności rzeczy lub praw majątkowych, które nastąpiło przed dniem wejścia w życie ustawy z 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy o podatku od spadków i darowizn oraz ustawy o podatku od czynności cywilnoprawnych (Dz.U. Nr 222, poz. 1629) zastosowanie znajdują przepisy ustawy o podatku od spadków i darowizn w brzmieniu obowiązującym przed dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej (art. 3 ust. 1 ustawy z 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy o podatku od spadków i darowizn oraz ustawy o podatku od czynności cywilnoprawnych (Dz.U. Nr 222, poz. 1629)). Oznacza to, że nabycie (np. wskutek dziedziczenia), które nastąpiło do 31 grudnia 2006 r. jest opodatkowane według zasad obowiązujących do końca 2006 r. Przepis art. 4a ustawy o podatku od spadków i darowizn przewidujący całkowite zwolnienie od podatku dla najbliższej rodziny wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2007 r., co oznacza, że najbliższa rodzina, która nabyła majątek przed 1 stycznia 2007 r. nie może korzystać z tego zwolnienia.

Na mocy ustawy z dnia 25 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – kodeks postępowania cywilnego, ustawy prawo o notariacie oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r. poz. 1137) do ustawy o podatku od spadków i darowizn dodano art. 4a ust. 1a zgodnie z którym jeżeli dokumentem potwierdzającym nabycie własności rzeczy lub praw majątkowych jest akt poświadczenia dziedziczenia lub europejskie poświadczenie spadkowe, termin 6 miesięcy, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, do zgłoszenia tego nabycia właściwemu naczelnikowi urzędu skarbowego liczy się od dnia zarejestrowania aktu poświadczenia dziedziczenia lub wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, z zastrzeżeniem ust. 2 i 4. Zmiana ta weszła w życie z dniem 17 sierpnia 2015 r. (art. 10 ustawy z dnia 25 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – kodeks postępowania cywilnego, ustawy prawo o notariacie oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r. poz. 1137)).

Zatem zawarcie spornych umów darowizny przez dłużnika M. F. (2) i pozwaną w 2011 r. nie mogło mieć znaczenia dla zwolnienia ich od podatku od spadków i darowizn z tytułu nabycia spadku po zmarłej B. F.. Wprowadzone od 1 stycznia 2007 r. zwolnienie od podatku o którym mowa w art. 4a ustawy o podatku od spadków i darowizn znajduje zastosowanie do nabycia własności rzeczy lub praw majątkowych, które nastąpiło po dniu 1 stycznia 2007 r. Do nabycia własności rzeczy lub praw majątkowych nabytych przed tą datą zastosowanie mają przepisy dotychczasowe. Pozwana i M. F. (2) spadek po zmarłej B. F. uzyskali w momencie śmierci B. F. (spadkobierca nabywa spadek z chwilą otwarcia spadku, a spadek otwiera się z chwilą śmierci spadkodawcy – art. 924 i 925 k.c.). Podstawy do zwolnienia pozwanej i jej ojca M. F. (2) z podatku nie mógł też stanowić sporządzony we wrześniu 2011 r. przez notariusz protokół poświadczenia dziedziczenia, gdyż art. 4a ust. 1 ustawy o podatku od spadków i darowizn wszedł w życie dopiero w 2015 r.

Wobec powyższego, w ocenie Sądu, wniosek jakoby pozwana i jej ojciec zawarli sporne umowy ze świadomością pokrzywdzenia powoda jest tym bardziej uzasadniony.

Odnosnie wykazaniem, że pozwana wiedziała, iż M. F. (2) zawierając z nią umowy darowizny z dnia 15 września 2011 r. oraz 2 listopada 2011 r. działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela – powoda należy zauważyć, że art. 527 § 3 k.c. zawiera domniemanie prawne pozwalające przyjąć, że osoba trzecia wiedziała, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli jeżeli na skutek czynności prawnej dłużnika korzyść majątkową uzyskała osoba będąca w bliskim z nim stosunku. W tej sytuacji wierzyciel musi jedynie wykazać istnienie bliskiego stosunku między dłużnikiem a osobą trzecią; nie musi natomiast udowadniać, iż osoba trzecia wiedziała, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Bezspornym w niniejszej sprawie było, że pozwana jest osobą, która pozostaje z dłużnikiem M. F. (2) w bliskich stosunkach – pozwana jest córką dłużnika. Co więcej pozwana przyjmując przedmiotowe darowizny miała świadomość zobowiązań ciążących na ojcu i tym samym powinna zdawać sobie sprawę, że zobowiązania te powinny zostać zaspokojone z majątku ojca, a fakt, iż wyzbywa się on tak znacznych składników majątkowych spowoduje trudności wierzyciela w wyegzekwowaniu swoich zobowiązań.

Ze względu na normę zawartą w art. 528 k.c. domniemanie z art. 527 § 3 k.c. jest jednak w niniejszej sprawie bez większego znaczenia. Zgodnie z art. 528 k.c. jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. W tej sytuacji zła wiara osoby trzeciej nie stanowi przesłanki powodzenia roszczenia pauliańskiego. W niniejszej sprawie nie może budzić wątpliwości, że

zaskarżone przez wierzyciela czynności prawne miały charakter nieodpłatny, skoro na skutek umów darowizny do majątku pozwanej weszły nieruchomości, a na obdarowaną nie zostały nałożone żadne świadczenie ekwiwalentne.

W takim stanie rzeczy spełnione zostały przesłanki z art. 527 § 1 i 2 k.c. do uznania czynności prawnych zdziałanych przez dłużniczkę M. F. (2) z pozwaną M. F. (1) za bezskuteczne w stosunku do powoda.

Sąd nie znalazł także podstaw do oddalenia powództwa z uwagi na nadużycie przez powoda prawa podmiotowego (art. 5 k.c.). Przede wszystkim podkreślenia wymaga, że o nadużyciu prawa można mówić wyłącznie wówczas, gdy zachowanie się osoby uprawnionej może być oceniane jako sprzeczne z zasadami współzycia społecznego lub społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa. Nie można natomiast stosować art. 5 k.c. wówczas, gdy potrzeba ochrony drugiej strony stosunku prawnego nie ma żadnego związku z działaniem lub zaniechaniem uprawnionego. Odmowa udzielenia ochrony prawnej na podstawie art. 5 k.c., ze względu na jego wyjątkowy charakter musi być uzasadniona istnieniem okoliczności rażących i nieakceptowanych w świetle powszechnie uznawanych w społeczeństwie wartości. W okolicznościach sprawy nie sposób doszukać się w zachowaniu powoda, który wystąpił na drogę sądową w celu realizacji swoich wierzytelności przysługujących mu względem dłużnika, naruszenia jakichkolwiek wartości społecznie akceptowanych. Wręcz przeciwnie, to na skutek nielojalnego zachowania dłużnika, który w sposób bezprawny wyzbył się wartościowych składników swojego majątku, uniemożliwiając w ten sposób wierzycielowi egzekwowanie przysługujących mu należności pieniężnych, powód wystąpił na drogę sądową przeciwko pozwanej – córce dłużnika. Z tego powodu pozwana nie może aktualnie powoływać się na zarzut nadużycia przez powoda prawa podmiotowego.

Podsumowując powyższe rozważania, w ocenie Sądu, w sprawie zaistniały wszystkie przesłanki zgłoszonego przez powoda roszczenia z art. 527 § 1 k.c., co w konsekwencji skutkowało uwzględnieniem powództwa w całości zgodnie z żądaniem pozwu – pkt 1 i 2 wyroku.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. Pozwana przegrała sprawę w całości, a zatem co do zasady winna pokryć koszty procesu poniesione przez stronę powodową. Z uwagi jednak na fakt, że pozwana od długiego czasu nie pracuje, pozostaje na utrzymaniu ojca oraz mając na uwadze, że pozwana posiada jedynie wykształcenie podstawowe co zapewne utrudnia znalezienie zatrudnienia, Sąd postanowił nie obciążać pozwanej kosztami postępowania – pkt 3 wyroku.

SSO Agnieszka Wieczorek